

En canto a que a **verdade da razón** non é contraria á **verdade da fe** cristiá. Malia que a citada **verdade da fe** cristiá exceda a capacidade **da razón humana**, aínda así, **aquelas que son inspiradas pola razón de xeito natural**, non poden ser contrarias a esta verdade. Pois **o que é innato á razón** por natureza é evidente que **é extremadamente veraz**, ata tal punto que non é posible pensar que sexa falso. E tampouco é lícito crer que é falso **o que se ten a partir da fe**, logo de ser confirmado de maneira tan evidente por Deus. Así pois, xa que só o falso é contrario ao verdadeiro, como se demostra claramente ao examinar as súas definicións, **é imposible que a citada verdade da fe sexa contraria a estes principios que a razón coñece por natureza**.

Así mesmo, **o que é infundido polo docente na alma do discípulo** contén o **saber do mestre**, a non ser que ensine de xeito ficticio, o que non é lícito dicir de Deus. **E o coñecemento dos principios que nos son coñecidos por natureza** foi inspirado en nós por Deus, xa que el mesmo é o autor da nosa natureza. E tamén a **divina sabedoría** contén **estes principios**. E así, **todo o que é contrario a estes principios**, vai en contra da divina sabedoría. Pois ben, isto non é posible de Deus. Logo, **o que se obtén da revelación divina mediante a fe** non pode ser contrario **ao coñecemento natural**.

TOMÉ DE AQUINO; Suma contra os xentís, Libro 1, cap. 7

Resume breve: As relacións fe-razón. Autónomas, con elementos comúns e diferentes, pero non contraditorias... se entran en contradición coas verdades de fe as afirmacións da razón é debido a un mal uso - erro - da devandita facultade (non á súa natureza)

Partes:

1.- Frase inicial: aquilo do que temos que convencernos e convencer.

2.- Primeiro argumento: (Definición de contrarios) “o innato á razón por natureza é extremadamente veraz” “como o revelado por Deus tampouco pode ser falso. Como solo o falso pode ser contrario ao verdadeiro e ambas experiencias de coñecemento humano son verdadeiras... Non poden ser contrarias”.

3.- Segundo Argumento: (Orixe divina dos principios da nosa razón) “ E o coñecemento dos principios que nos son coñecidos por natureza foi inspirado en nós por Deus, xa que el mesmo é o autor da nosa natureza”. “Todo o contrario a estes principios vai en contra da divina sabedoría” “ o que non é posible en Deus.

4.- Conclusión: “o que se obtén da revelación divina mediante a fe non pode ser contrario ao coñecemento natural”

COMENTARIO DE TEXTO

Contexto.-

“A vida e a obra de Tomás de Aquino inscríbese no momento do florecemento da Europa medieval – en pleno S. XIII –, sendo Francia o país de maior estabilidade política e desenvolvemento cultural. A Escolástica adquire o seu máximo esplendor.

Tomás de Aquino naceu en Roccasecca no ano 1225. Ingresou na Orde dominica. Posteriormente foi enviado a París, onde permaneceu ata 1248, estudando baixo a dirección de Alberto Magno. Exerceu

como profesor en Colonia, Santiago e na Corte Pontificia, Nápoles e Paris, a universidade máis importante da época. Nesta época coñece, entre outros personaxes ilustres, a Guillermo de Moerbeke, o famoso helenista tradutor das obras de Aristóteles, quen puxo á súa disposición varias das súas traducións. Entre as que se atopában algunhas que estaban prohibidas na época e que Tomás comentará, xunto con outras obras de Aristóteles como a Física e a Metafísica ou a Ética a Nicómaco. Redactando a Suma teolóxica, que quedou inconclusa, experimentou unha crise mística. Morreu en 1274.

En canto ao **clima político** no que se inscribe a vida de Aquino, comezan a formarse os Estados da Europa moderna. Francia goza dunha gran puxanza e prestixio. En España a Reconquista fai notables avances, e Aragón comeza as súas conquistas no Mediterráneo. Toda a filosofía medieval europea viuse profundamente marcada polas loitas que libraron o Papado e o Imperio, os dous grandes poderes en liza que se repartían o control dos restos desmembrados do Sacro Imperio Romano. É máis, díxose que, no fondo, a partir do século X, a polémica relativa ás relacións entre a fe e a razón non era máis que a cara filosófico-teolóxica do debate político entre os defensores do poder papal e os que avogaban polo emperador.

O **feito cultural** máis destacado é a fundación das Universidades, que xorden a partir dunha evolución natural das escolas catedralicias. O segundo feito importante é a recepción das traducións dos filósofos gregos, árabes e xudeus, (que xa comezara no século XII) Estaban chegando a Europa as primeiras edicións da Física e a Metafísica de Aristóteles que se conservaron mercé á tradición árabe e que pasaran a Occidente grazas, sobre todo, á Escola de Tradutores de Toledo. Estas obras chegaban acompañadas dos comentarios bastante fieis do filósofo árabe Averroes. Terceiro, a fundación das ordes mendicantes: dominicos e franciscanos que pronto se converterán nos máis famosos mestres do século XIII, ocupando as principais cátedras das Universidades, pese á oposición dos mestres seculares (non relixiosos)

En canto á **problemática filosófica** deste momento céntrase, como dixemos, en torno á asimilación dominica do aristotelismo (Alberto Magno e Tomás de Aquino, dun lado, e os averroístas doutro) ou a volta a San Agustín dos franciscanos (Buenaventura) A escola de Oxford reúne a un grupo de franciscanos, que se orienta cara á investigación da natureza (Roberto Grosseteste, Roger Bacon)."

"Contextos". Bípedos implumes.

O problema.-

As relacións entre razón fe, filosofía e teoloxía..."O cristianismo non é unha filosofía, senón unha relixión, unha doutrina de salvación. Non pretende competir cos sistemas filosóficos, senón que se presenta como unha doutrina revelada por Deus que ten como obxectivo salvar ao home. Con todo, esta doutrina revelada por Deus inclúe unha serie de afirmacións sobre temas que desde o comezo da filosofía foran tratadas polos filósofos: dáse un sentido ao home, fálase da alma, do mundo, de Deus ... Con todo, o cristianismo non utiliza métodos filosóficos para facer esas afirmacións. A veracidade da doutrina cristiá apóiase no valor da palabra de Deus e a súa aceptación faise pola fe. Pero as súas afirmacións están aí, convivindo nun mesmo mundo coas afirmacións dos sistemas filosóficos gregos que ocupaban o panorama intelectual no momento da aparición do cristianismo.

A Filosofía grega caracterizouse por insistir nos límites do coñecemento humano. Pola contra, o cristianismo, ao proclamar que posuía a verdade revelada por Deus mesmo, mantiña unha actitude radical que viña chocar coa actitude moderada dos filósofos gregos. Tamén a filosofía grega en tempos do Imperio Romano caracterizábase pola pluralidade de escolas filosóficas entre as que se daba un diálogo constante (platonismo, aristotelismo, estoicismo, epicureísmo). Agora ben, o diálogo entre distintas doutrinas só é posible si se acepta un dobre suposto: que ningunha delas posúe a VERDADE absoluta e que todas se atopan nun plano de igualdade en canto aos seus fundamentos e criterios de xustificación. Pero o cristianismo negaba ambos supostos; ao afirmarse de orixe divina, a verdade cristiá presentábase como a VERDADE ABSOLUTA e situaba o seu fundamento e xustificación nun plano distinto e superior ao das doutrinas filosóficas coas que había de dialogar. Así as cousas, e posto que as doutrinas filosóficas

do momento eran contrarias ás verdades da fe revelada prodúcese un enfrontamento entre cristianismo e filosofía grega que orixina o debate histórico entornó á relación entre a fe e a razón.”

(Apuntes profesora Montse Díaz Pedroche)

Diante do problema das relacións entre razón e fe pódense adoptar dúas posicións: unha conciliadora - que é a maioritaria ao longo da filosofía medieval- e outra de oposición. Neste texto Sto Tomé defende a actitude conciliadora.

Como ler o texto?.- Xa explicado máis arriba.

Explicación das ideas que nos transmite o texto.-

Verdades de fe, verdades de razón.- “A postura que se mantivo ao longo da Idade Media con respecto ás relacións entre a razón e a fe basébase nunha valoración da filosofía exclusivamente como instrumento de traballo intelectual incapaz de atopar a verdade sen a axuda da fe. Pero cando no século XIII se coñece o aristotelismo árabe grazas a pensadores como Avicena e Averroes, púxose de manifesto que a razón é unha facultade capaz, por si soa, de proporcionar ao home unha visión unitaria do universo sendo, ademais, incompatible coa da fe. Isto fai que os pensadores cristiáns se vexan na necesidade de separar a razón da fe, distinguir a filosofía da teoloxía, aínda que traten logo de concordalas.

Santo Tomé mantén que a filosofía e a teoloxía son dúas ciencias distintas con obxectos, métodos e criterios diferentes, e que cada unha no seu propio campo é autónoma e autosuficiente. A filosofía e a teoloxía, cada unha por si soa, poden chegar á verdade nos temas dos que se ocupan. O filósofo, aceptando exclusivamente o que pode demostrar mediante a razón; o teólogo, baseándose na autoridade de Deus, na revelación e argumentando a partir dela. (A diferenza con San Agustín e cos pensadores anteriores é clara, posto que ata o século XIII pensábase que a razón non podía atopar por si soa a verdade e necesitaba da “iluminación” da fe)

Fe(teoloxía) e razón(filosofía) teñen que concordar.- o noso autor afirmará que cando o obxecto da filosofía e da teoloxía coinciden, é dicir, cando se ocupan dos mesmos temas -cousa que ocorre con certa frecuencia- necesariamente ten que existir harmonía entre o que descobre o filósofo e o que afirma o teólogo. O motivo que dá Santo Tomé para explicar esta necesaria coincidencia é que é o mesmo Deus o que creou ao home como ser racional e o autor da revelación, polo que non pode existir unha contradición entre o que Deus revela e o que o home coñece coa razón que Deus lle deu (Referencia aos argumentos do texto). A distinción e, ao mesmo tempo, a necesaria harmonía que existe, segundo Santo Tomás, entre a razón e a fe, permítenlle establecer entre ambas unhas relacións de colaboración e axuda mutua.

A razón e a fe constitúen, pois, dúas fontes de coñecemento distintas que a miúdo informan sobre parcelas distintas da verdade e ás veces informan dos mesmos contidos. Como fontes de información ambas son autónomas e independentes. Con todo, a xuízo de Aquino, a razón pode prestar e presta unha inestimable axuda á fe. Este servizo ou axuda faise patente na construción da teoloxía como ciencia. En efecto, a teoloxía toma os seus principios da fe, pero toma da razón o seguinte:

- En primeiro lugar, os seus procedementos de ordenación científica, de forma que a teoloxía poida constituírse nun sistema organizado de proposicións.
- En segundo lugar, as súas armas dialécticas para enfrontarse adecuadamente a aquelas afirmacións dos filósofos que contradín os artigos da fe.
- Finalmente, cantos datos científicos ou achegas da filosofía poidan ser útiles para o esclarecemento dos artigos da fe. A existencia da teoloxía é, pois, a mostra real máis evidente da axuda que a razón pode prestar á fe.

Pero non soamente a razón presta a súa axuda á fe, senón que tamén a fe presta os seus servizos á razón. A xuízo de Aquino, posto que non hai unha dobre verdade e os artigos da fe cristiá conteñen afirmacións cuxa verdade é indubidable (como crente cristián Aquino comparte ambas teses con San Agostiño), a fe serve á razón de norma ou criterio extrínseco: así, no caso de que a razón chegase a conclusións incompatibles coa fe, tales conclusións serán necesariamente falsas e o filósofo haberá de revisar os seus razoamentos, as súas premisas e a súa consistencia lóxica, a fin de corrixir as deficiencias dos mesmos. A fe é, pois, criterio extrínseco e negativo para a razón: extrínseco, porque se trata de fontes de coñecemento distintas; negativo, porque o filósofo non pode apoiarse positivamente nos datos da revelación utilizándoos como punto de partida para as súas conclusións.”

(Apuntes profesora Montse Díaz Pedroche)

Conclusión: achega do autor respecto do problema do texto.

“Sto Tomé supera o “cre para entender” de S. Agostiño. Xa que este, dende o seu neoplatonismo, defendía a supremacía da fe e da teoloxía sobre a razón e a filosofía – esta non podía atopar a verdade se non era coa guía da verdade revelada -. A fe precede ao coñecemento aínda que a razón puidese axudar a comprender algunhas proposicións de fe.

Combate dialecticamente a defensa da dobre verdade iniciada por Averroes e logo continuada polos averroístas latinos: a verdade demostrativa acadada a través da razón non pode ser contradicida polas escrituras. Se se dera o caso, hai que facer unha reletura alegórica das escrituras.

Tomé reconece a autonomía de ambas facultades (afastándose de Agostiño) pero, como xa explicamos antes, considera imposible a súa confrontación por natureza... Se hai conflito é por erro no uso da facultade racional e debe ser corrixida pola fe (Corrixindo aos averroístas).

O debate case o damos por pechado coa distinción radical de Guillermo de Ockham: autonomía da razón como única fonte de coñecemento con aspiracións a ser verdadeiro (aínda que teña límites e deba partir da experiencia). Os artigos de fe non son verdade nin deixan de selo... Non son resultado dunha demostración ou dun razoamento...Logo so poden ser obxecto de fe. A teoloxía non pode ser ciencia.”

(Presentación J.L. Lucas Saorín)